

laten zien. Voor Swarte is deze produktie van kapitaal belang geweest, want hij ontdekte er hoe fascinerend geschiedenis is. Tesamen met de dramaturge Eva Mesker ging hij boeken lezen, en bestudeerde hij de *Encyclopédie* van Diderot. Hij wilde ook een poppenkastversie maken van Goethes *Die Wahlverwandschaften*, omdat daar de verhoudingen ook op symmetrie steunen (later is dit nog als een apart programma getoond). De opdracht was een produktie te maken, waar de maquette van het gebouw een centrale rol zou spelen. Op het allerlaatste ogenblik van de repetitietijd, kwam hij erop om een reeks kartonnen kaders te maken, waarachter de maquette voorbijdraaide: zo schiep hij op theatrale manier het filmisch effect van long shot en close-up. Het is een vertelwijze die hij later, b.v. bij *Potters Beesten*, zou blijven gebruiken. In de voorstelling kon hij ook zijn passie voor architectuur kwijt.

De tijdmachine van Barabas

Met deze voorstelling had hij een belangrijke stap gezet, want hij ontdekte hoe fascinerend het is om een bepaald historisch tijdstip volledig op te roepen. "Ik heb zelf nog eens gezegd: Historisch, nooit!, maar dat gevoel om met het papier van Diderots *Encyclopédie* bezig te zijn, heeft me grondig veranderd. Ik werd gegrepen door de idee dat je eigen historie zoveel verder teruggaat dan je geboortedatum. De geschiedenis wordt een soort werkelijkheid, en het heeft met jezelf te maken. Ik liep op een heel andere manier door Amsterdam, want ik wist: dat en dat gebouw heeft de architect van Felix Meritis tweehonderd jaar geleden ook gezien. Het is de tijdmachine van Barabas. Het is heel spannend om je af te vragen, hoe krijg ik het verleden zo tot leven dat het ook een realiteit wordt voor het publiek. Diezelfde problematiek heb ik later aangepakt met *Vondel*."

De volgende voorstelling was *Het Tapijt*, gebaseerd op de slag van Hastings, zoals uitgebeeld op het beroemde tapijt van Bayeux. Swarte haalde er allerlei losse elementen uit en vertelde twee verhalen: de historische slag, en de moeilijkheden die drie kinderen hadden bij het manipuleren van al de spullen. Het liep uit op een ruzie, wat aanleiding gaf tot een slag, tot de kinderen het verhaal niet verder meer wisten te vertellen. In deze voorstelling zat alles wat Swarte wilde doen op het toneel. "Je kunt een rond verhaal maken, dat helemaal klopt", zegt hij, "maar op een gegeven moment kom je er achter dat het veel beter werkt, als de verbindingen worden gemaakt in het hoofd van de mensen. Zo bestond *Het Tapijt* uit losse elementen en

Frankenstein, Toneelschuurproduktie/ Ben Van Duin

daar kon een jongetje van tien van genieten, terwijl een dame van tachtig me zei dat het helemaal de *Kabbalah* was. Dat vond ik prachtig. Voor mij heeft dat te maken met wat ik bij Brecht geleerd heb. Hoe krijg je dingen in de kop van de mensen, vroeg hij zich af, en dat moest een activiteit zijn. Niet iets wat je wordt voorgeschoteld, maar iets wat je in je eigen hoofd maakt. Daarom moet je de dingen uit elkaar houden. De maker legt geen logica op, de mensen moeten zelf de conclusies trekken. Het verklaart waarom ik altijd de handeling toon, en daarnaast ook hoe de dingen gemaakt worden. Dat de acteurs de ganse tijd op de scène zijn, heeft als resultaat dat ze niet meer geïsoleerd bezig zijn met hun specifieke rol, maar dat ze actief zijn in het geheel. Dan pas krijg je een echt ensemble. Daarbij komt dat het om die dubbelheid ging: tussen de spelers ontstond er ook een verhaal. Ik hou zo van *Het Tapijt* omdat het in al zijn concreetheid zo abstract was. Ik heb nog steeds het gevoel dat 'het' in deze voorstelling totaal aanwezig was. Het was pure poëzie."

Een hit: Potters Beesten

Swarte houdt van Beatrix Potter en van konijntjes, zodat het voor de hand lag dat hij met de kinderboekjes iets wilde doen. Hij vertelde vijf verhaaltjes, op vijf verschillende manieren. Ook in *Potters Beesten* is de karakteristieke dubbelheid aanwezig, want het publiek voelt dat hier gewerkt werd vanuit liefde en respect, terwijl er toch verrassend

veel wreedheid en ironische commentaar aanwezig is. "Pas op", zegt Swarte, "die wreedheid is wel degelijk bij Potter aanwezig. Ik wilde me afzetten tegen de Engelse truttigheid die rond de boekjes van Potter hangt. Ik heb me later pas goed gerealiseerd dat het om een afrekening ging. Ikzelf hield erg veel van konijntjes. Ik had er twee, maar twee jaar geleden zijn ze gestorven, op het goede moment geloof ik, want er komt een punt waarop je moet volwassen worden. Nu ik die afrekening gemaakt heb, heb ik geen zin meer in dit soort werk. Maar het Rotheater heeft me voorgesteld om de decors te maken voor een andere klassieker van de kinderliteratuur, *Wind in the Willows*, en ik heb dat aanvaard. En de VPRO vroeg me om een kinderprogramma te maken, iets waarvoor ik nu de prachtige dierenverhalen van Anton Koolhaas lees. Maar ik vraag me af of ik het moet doen. *Potter* heeft iets autobiografisch en sluit voor mij een periode af."

Frankenstein

Swarte las enkele jaren geleden Mary Shelley's roman *Frankenstein* en kwam zeer onder de indruk van de lange monoloog van het Monster. "Frankenstein gaat over het bestaan, en daarnaast heeft het prachtige romantische intriges. De monoloog is een *Kasper Hauser*-verhaal: iemand moet zich helemaal alleen uit zijn waarneming ontwikkelen. Hij verwerft een inzicht in de wereld, protesteert tegen het onrecht, weet wat hij er tegen moet doen, en hij eist dat onrecht